

DOI 10.36074/21.08.2020.v2.40

ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ПРОЦЕСУ УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ У МЕТОДИЦІ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ

Пасічник Тетяна Дмитрівна
Кандидат педагогічних наук, доцент
Київський національний лінгвістичний університет

УКРАЇНА

Для послідовного перекладу як виду усного перекладу характерними є такі особливості як однократність сприймання перекладачем інформації, її фрагментарність, залежність від темпу мовлення комунікантів та об'єму повідомлення, одночасність виконання різних видів мовленнєвої діяльності (слухання повідомлення на мові оригіналу та письмо, читання та говоріння мовою перекладу), необхідність утримання перекладачем інформації в оперативній пам'яті, використання перекладацького скоропису, безпосередність контакту з учасниками комунікації тощо. Аналіз наукових робіт з проблем визначення сутності усного послідовного перекладу, підготовки тлумачів у закладах вищої освіти, результатів опитування перекладачів та власний досвід викладання дозволив нам констатувати, що у процесі послідовного перекладу важливими психологічними механізмами є смислове сприймання (розуміння) інформації, стійкість, концентрація, розподілення та переключення уваги, пам'ять (короткочасна, оперативна, довготривала), ймовірнісне прогнозування, а також механізми переключення з однієї мови на іншу та перекодування. Відповідно розвиток цих механізмів у процесі підготовки усних перекладачів має важливе значення.

У процесі сприйняття повідомлення на мові оригіналу перекладач встановлює смислові зв'язки між словами, які складають смисловий зміст висловлювання, виділяє смислові блоки повідомлення. Результатом цього процесу є розуміння або нерозуміння ним загального смислового змісту повідомлення. Розуміння є невід'ємним етапом процесу послідовного перекладу як комунікативної діяльності, від якого залежить якісне виконання власне перекладу. Розрізняють два рівні смислового розуміння повідомлення: 1) розуміння основного предмета висловлювання та того, що сказано про нього; 2) глибинне розуміння, тобто розуміння як основного предмета висловлювання, того, що сказано про нього, так і комунікативних мотивів його автора [2]. І.А. Зимня характеризує процес перекладу як безперервний процес смислового розуміння висловлювання [4]. Під час міжкультурної двомовної комунікації повнота розуміння перекладачем смислового змісту повідомлення залежить як від рівня розвитку його міжкультурної комунікативної компетентності, знань про предмет спілкування, розуміння контексту, його індивідуальних психолого-фізіологічних якостей тощо, так і від умов спілкування (наявність чи відсутність опор, шумів, використання технічних засобів, невербальних засобів спілкування тощо).

Увага є невід'ємною психологічною умовою будь-якої діяльності, зокрема процесу послідовного перекладу, та означає зосередженість на певних предметах, явищах та відволікання від інших. Саме одночасність концентрації уваги на певних діях та її відключення від інших робить можливим усний

переклад, зокрема послідовний. Головним об'єктом уваги перекладача, безумовно, є зміст повідомлення. Зважаючи на те, що у процесі послідовного перекладу перекладач знаходиться, як правило, у безпосередньому контакті з комунікантами, не менш важливими об'єктами його уваги є невербальні засоби комунікації, демонстраційні матеріали, атмосфера спілкування. Показниками уваги є її стійкість, об'єм, концентрація, розподілення та переключення. Кількість об'єктів, яку може тримати перекладач у полі своєї уваги, зумовлюється об'ємом його уваги. Ступінь зосередженості на певному об'єкті визначається рівнем розвитку вмінь тлумача концентрувати свою увагу. Важливим показником уваги для тлумача є її стійкість, тобто тривалість зосередженості на певному об'єкті. Зазвичай, процес усного послідовного перекладу відбувається впродовж довгих часових проміжків, що вимагає від перекладача високого рівня розвитку вмінь концентрації уваги протягом тривалого часу з метою забезпечення якісного виконання перекладу. Можливість використання перекладацького запису дозволяє підтримувати таку стійкість уваги [1]. Одним з важливих вмінь тлумача є вміння швидко переключати увагу з одного об'єкту на інший [5]. Одночасність виконання перекладачем декількох дій (сислове сприймання та написання, читання та породження тексту перекладу) зумовлюється ступенем розвитку його вмінь розподіляти увагу між об'єктами. Таким чином, для усного перекладача, що здійснює послідовний переклад, важливими психологічними вміннями є вміння довго концентрувати, розподіляти та швидко переключати свою увагу.

Ще одним важливим психологічним механізмом діяльності тлумача у процесі послідовного перекладу є ймовірнісне прогнозування. Його правильність зумовлює можливість здійснення швидкого перекладацького скоропису. Вміння перекладача прогнозувати мовлення оратора сприяє можливості завершити запис повідомлення одночасно з завершенням мовлення учасника комунікації. Розрізняють сислове та мовне ймовірнісне прогнозування. На думку багатьох дослідників існує безпосередній зв'язок між ймовірнісним прогнозуванням та довготривалою пам'яттю перекладача. Необхідно зазначити, що у перекладацькій діяльності тлумача важливим є високий рівень розвитку усіх видів пам'яті. Під час послідовного перекладу інформація спочатку потрапляє до короткочасної пам'яті, тривалість якої обмежується приблизно 20 сек (сім елементів за формулою Дж. Мюллера). Оскільки у ситуації послідовного перекладу об'єм повідомлення, що сприймається перекладачем, дуже часто перевищує об'єм короткочасної пам'яті, робота усного перекладача вважається напруженою та стресовою. З метою сприймання та подальшого перекладу великих відрізків інформації перекладач фіксує їх за допомогою перекладацького скоропису. Після короткочасної пам'яті інформація переходить до оперативної, де зберігається доки вирішується певна задача, а саме породження тексту перекладу. Тривалість та об'єм довготривалої пам'яті вважають необмеженими, однак надійність збереження у ній інформації та її відтворення залежить від багатьох факторів, серед яких головним, на нашу думку, є мотивація.

Процес усного послідовного перекладу неможливий без функціонування механізму перекодування, про який детально йдеться у роботах М.І. Жинкіна. Вчений наголошує на існуванні універсально-предметного коду мови, який є універсальною мовою [3]. Саме перехід від мовного коду до універсально-предметного забезпечує розуміння змісту, який і має перекласти тлумач. Безумовно важливим для усного перекладача є високий рівень розвитку механізму переключення з однієї мови на іншу, що виявляється у автоматизації дій з прийняття перекладацьких рішень у певній ситуації.

У реальній професійній діяльності усного перекладача усі вищеописані психологічні механізми функціонують у взаємозв'язку, а у навчальному процесі викладачу усного перекладу необхідно забезпечити поетапний розвиток кожного з цих механізмів з метою успішного формування вмінь усного послідовного перекладу у майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

- [1] Аликина, Е.В. (2012). Психологическая модель устного последовательного перевода. *Современные проблемы науки и образования*, 6, с. 285-285.
- [2] Белянин, В.П. (2003). *Психолингвистика*. Москва: Московский психолого-социальный институт.
- [3] Жинкин, Н.И. (1982). *Речь как проводник информации*. Москва: Наука.
- [4] Зимняя, И.А. (1975). Психологический анализ перевода как специфического вида речевой деятельности. *Теория перевода и научные основы подготовки переводчиков*, с.30-34.
- [5] Миньяр-Белоручев, Р.К. (1969). *Последовательный перевод*. Воениздат.

DOI 10.36074/21.08.2020.v2.41

ЛІНГВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕКОНКРЕТНОГО МОВЛЕННЯ В ГІПНОТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

ORCID ID: 0000-0003-0308-5284

Карпенко Максим Юрійович

кандидат філологічних наук, доцент кафедри граматики англійської мови
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

УКРАЇНА

Актуальність даної розвідки зумовлена великою зацікавленістю науковців до сугестії в різних дискурсах, зокрема й її лінгвальних проявів, хоча кількість наукових розвідок з цієї теми у всіх царинах науки є обмеженою [5; 6; 8; 1; 3; 2;9; 10 та ін.].

Метою даного дослідження є навести деякі лінгвістичні шаблони китайської гіпнотичної комунікації, а також висвітлити основні лінгвальні особливості навіювань в китайськомовному гіпнотичному дискурсі. **Об'єктом** дослідження послуговував гіпнотичний дискурс в китайській мові, а **предметом** – механізми проведення гіпнотичного комунікативного акту в китайській мові. **Матеріалом** було обрано записи мовлення гіпнотерапевтів китайською мовою обсягом близько 100 годин.

В нашому дослідженні ми розуміємо гіпноз як «стан свідомості, який включає фокусування уваги й зниження ступеня периферичного усвідомлення, що характеризується збільшенням можливості реакції на навіювання» [7]. Протягом всіх етапів здійснення гіпнотичної взаємодії оператор повинен використовувати гіпнотичне мовлення, тобто вживати у власному мовленні певні лінгвістичні шаблони задля встановлення й підтримання стану гіпнозу. Те, що саме лінгвістичні шаблони є механізмом для проведення гіпнотичного сеансу, і дає нам змогу зробити гіпноз об'єктом саме лінгвістичного вивчення.

Протягом всього існування гіпнотерапії ці **шаблони**, чи **патерни**, як їх називають практики гіпнотерапії, не були експліцитно виражені у вигляді конкретного переліку. Першими, хто проаналізував мовлення гіпнотерапевтів і виділив конкретні лінгвістичні шаблони, були Р. Бендлер і Дж. Гріндер, які визначали їх як систематичні послідовності вербальної поведінки [5]. Одним з